

ZARAČUNAVANJE ZAMUDNIH OBRESTI IN POVEČANJE DAVČNE OSNOVE

Eno od temeljnih načel podjetniških, pa tudi osebnih obdavčitev je načelo sposobnosti plačila davkov (ability to pay principle). To pomeni, da mora davčna obremenitev slediti ekonomski moči davčnega zavezanca, saj bi v nasprotnem primeri davki negativno vplivali na odločitve oseb o delu ter investiranju. Tako tudi prof.dr. B. Škof v Davčno-finančni praksi 11/2005 navaja dejstvo, da država brez davkov ne more obstajati, pri tem pa je pomembno, da država najde pravo mero poseganja v dohodke in premoženje davčnih zavezancev. Le-ti lahko kaj kmalu ugotovijo, da jim država z davki preveč pobere.

V tem prispevku bom poskušal poudariti problematiko zaračunavanja zamudnih obresti, saj menim, da je glede na specifičnost obstoja plačilne nediscipline pri nas in nekaterih določil davčne zakonodaje kršeno načelo sposobnosti plačila davkov. Zaradi obstoja finančne nediscipline (ki je seveda ni odpravil niti Zakon o finančnem poslovanju podjetij) družbe za zamude plačil seveda zaračunavajo zamudne obresti. Kot nekako nepisano pravilo pa je že utečena praksa, da se zamudne obresti ne plačujejo oz. se plačujejo le ob odobrenem popustu. V praksi se seveda dogaja, da družbe »selekcioniirajo« kupce tudi na ta način, da enim zaračunavajo zamudne obresti, drugim pa spet ne (iz komercialnega razloga navadno pomembnim kupcem). Dejstvo je, da za plačilo davka (ki je izdatek) potrebujemo tudi vir oz. ekonomsko moč (potrebujemo torej prejemek).

Pojavlja se vprašanje kako ravnati pri terjatvah nastalih na podlagi obračunanih zamudnih obresti. Zamudne obresti velikokrat niso plačane (torej ni prejemka oz. ekonomske moči pri davkoplačevalcu!), hkrati pa povečujejo davčno osnovo in s tem davčno obveznost davčnih zavezancev, saj tudi oblikovan popravek vrednosti terjatev ni davčno priznan odhodek. V skladu z 17.čl.ZDDPO-1-UPB2 se odhodki zaradi prevrednotenja ne priznajo. Odhodki zaradi prevrednotenja pa se priznajo ob prodaji ali drugačni odtujitvi sredstev in ob poravnavi ali drugačni odtujitvi dolgov. Glede na aktualnost problematike v nadaljevanju navajam tudi pogoje za oblikovanje popravkov vrednosti terjatev in odpise terjatev (torej za davčno priznavanje prevrednotovalnih poslovnih in finančnih odhodkov).

Davčni inšpektorji (še posebej) v primerih ko je na računu ali v pogodbah navedeno določilo »da se v primeru zakasnitve plačila obračunajo zakonske zamudne obresti«, radi preverijo, če so obresti bile obračunane in evidentirani prihodki. V kolikor zamudne obresti niso obračunane navadno povečajo davčno osnovo.

Tudi če ni pogodbene navedbe o obračunu obresti, obstaja dejansko podlaga v Obligacijskem zakoniku (v 378.čl.). Ta določa, da v kolikor je dolжник v zamudi z izpolnitvijo denarne obveznosti, dolguje poleg glavnice še zamudne obresti. To pomeni, da je mogoče zagovarjati stališče, da zamudne obresti v primer zamude z izpolnitvijo denarne obveznosti, morajo biti zaračunane, ne glede na to ali je podjetje to klavzulo navedlo na računu oz. pogodbi. Obresti pa nehajo teči, ko vsota zapadlih, pa ne plačanih obresti doseže glavnico (376.čl.Obligacijskega zakonika)

V nadaljevanju navajam določila SRS 2006, ki se nanašajo na obresti:

- V skladu s SRS 18.7 se finančni prihodki pojmujejo kot prihodki od naložbenja. Pojavljajo se v zvezi s finančnimi naložbami pa tudi v zvezi s terjatvami. Sestavljajo jih obračunane obresti in deleži v dobičku drugih, pa tudi prevrednotovalni finančni prihodki.
- Po SRS 18.17 se obresti obračunavajo v sorazmerju s pretečenim obdobjem ter glede na neodplačni del glavnice in veljavno obrestno mero.
- Po SRS 18.44 se šteje, da je dvom o plačilu obresti utemeljen, dokler ni plačana glavnica.
- Po SRS 18.12 se prihodki pripoznajo, ko se upravičeno pričakuje, da bodo vodili do prejemkov, če ti niso uresničeni že ob nastanku. Podobno določilo so imeli tudi SRS 2002. V skladu s SRS 18.16 (2002) so se finančni prihodki pripoznali ob obračunu ne glede na prejemke, če ne obstaja utemeljen dvom glede njihove velikosti, zapadlosti v plačilo in plačljivosti. Če tak dvom obstaja, se pripoznanje finančnih prihodkov odloži, odloženi finančni prihodki pa se izkazujejo na kontih popravkov vrednosti ustreznih terjatev.

Kako dokazati dvom in s tem izkoristiti možnost, da se finančni prihodki ne pripoznajo in s tem ne povečujejo davčne osnove?

SRS (2006) 18.44 nam zelo ozko navajajo, da je dvom o plačilu obresti utemeljen, če ni plačana glavnica. Zato si je potrebno že pri začetnem pripoznanju prihodkov pomagati s SRS (2006) 18.12. Menimo, da bi družba morala dokazovati, da denimo določen kupec obresti doslej sploh ni plačeval, kljub temu, da ga je upnik pozival k plačilu (oz. družba se sklicuje le na določen odstotek izterljivosti oz. plačljivosti obresti po posameznem kupcu). Na tej podlagi lahko utemeljujemo, da prihodki ne bodo vodili do bodočih prejemkov in zato torej prihodkov ne pripoznamo. V kolikor zahteve za (ne)pripoznanje prihodkov niso izpolnjene, menim, da obstaja tveganje povečanja davčne osnove v primeru inšpekcijskega pregleda.

Oblikovanje popravkov vrednosti terjatev in odpisi terjatev

V kolikor pa smo (finančne) prihodke pripoznali in še terjatve niso plačane, moramo iskati možnosti za nadaljnje ukrepanje. SRS 2006 v primerjavi s SRS 2002 nekoliko drugače opredeljuje oblikovanje popravkov in odpis (SRS 2006 govorijo o odpravi pripoznanja) terjatev. Po SRS (2006) 5.31 v primeru ko obstajajo nepristranski dokazi, da je prišlo pri terjatvi, izkazani po odplačni vrednosti, do izgube zaradi oslabitve, se izguba izmeri kot razlika med knjigovodsko vrednostjo terjatve in sedanjo vrednostjo pričakovanih prihodnjih denarnih tokov, ki so razobresteni (diskontirani) po efektivni obrestni meri terjatve (to je po efektivni obrestni meri, izračunani pri začetnem pripoznanju). Knjigovodsko vrednost terjatve je treba zmanjšati s preračunom na kontu popravka vrednosti. Izguba bremeni prevrednotovalne poslovne odhodke v zvezi s terjatvami. Po SRS (2006) 5.23 se pripoznanje terjatve kot sredstva v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja odpravi, če se ne obvladujejo več nanjo vezane pogodbene pravice, ne obvladujejo pa se, če se pravice do koristi, podrobno določene v pogodbi, izrabijo, če ugasnejo ali če se odstopijo (v duhu ZDDPO-1 to pomeni odtujitev terjatve).

Iz davčnega vidika morata biti za odpis terjatve izpolnjena tudi pogoja iz 23.čl.ZDDPO-1 in sicer, da je bil znesek terjatve že vključen v prihodke ter, da so bila

opravljena vsa dejanja, ki bi jih opravil s skrbnostjo dober gospodarstvenik, za dosego poplačila dolga.

Katera so dejanja, ki bi jih s skrbnostjo opravil dober gospodarstvenik za poplačilo dolga, je treba presojati v vsakem konkretnem primeru posebej. Navajam tudi stališče DURS o tej zadevi:

- Če stroški sodne izterjave presegajo terjani znesek in če je že potekel čas, potreben za zastaranje terjatve, se dober gospodarstvenik ne bo odločil za sodno izterjavo. Pri tem dodajamo, da z ZDDPO-1 zastaralni rok terjatev ni določen, zato se upošteva zastaralni rok iz Obligacijskega zakonika, ki v 346. členu določa splošni zastaralni rok pet let.

Iz te točke stališča DURS-a je mogoče sklepati, da v primeru ko bi bil postopek izterjave zaradi samih stroškov postopka neekonomičen, izpolnjen pogoj za odpis terjatve.

- Če je terjatev izterjevana prek sodišča in ko sodišče odloči, da izterjava ni mogoča ali da bo terjatev le delno poplačana, se v skladu s SRS 5, točka 5.25 (moja opomba: gre za točko SRS 2002, pri SRS 2006 lahko smiselno uporabimo SRS 5.23 - odprava pripoznanja terjatve), takšna terjatev na podlagi sodne odločbe odpiše v celoti oziroma delno (če bo del terjatve poplačan), tedaj pa prevrednotovalni poslovni odhodek iz naslova oblikovanega popravka vrednosti te terjatve postane tudi davčno priznan odhodek, čeprav v poslovnih knjigah ne bo izkazan, ker je bil odhodek izkazan, ko je terjatev postala dvomljiva. Takrat je namreč po določbah SRS treba oblikovati popravek vrednosti oziroma terjatev oslabiti.
- Kot razumno dejanje, ki bi ga opravil dober gospodarstvenik za poplačilo dolga, se ne pojmuje prijava terjatve v stečaj. Ne glede na to pa na podlagi »Pojasnila 2 k Uvodu v Slovenske računovodske standarde (2002) – pripoznavanje in odpravljanje pripoznanja sredstev«, ki ga je sprejel strokovni svet Slovenskega inštituta za revizijo (SIR) na 76. seji dne 11. januarja 2006, znesek oblikovanih popravkov vrednosti terjatev do podjetij, v katerih je uveden stečajni ali likvidacijski postopek, lahko velja kot davčno priznan odhodek. Kakor smo že navedli, se v skladu s tretjim odstavkom 17. člena ZDDPO-1 odhodki zaradi prevrednotenja, ki se po drugem odstavku 17. člena ZDDPO-1 ne priznajo, priznajo ob prodaji ali drugačni odtujitvi sredstev. Opredelitev prodaje ali drugačne odtujitve sredstev v ZDDPO-1 ni posebej določena, zato se po našem mnenju upošteva opredelitev, kakor je navedeno v Pojasnilu 2. Po tem pojasnilu se pod pojmom prodaja ali drugačna odtujitev sredstev v smislu SRS razume vsaka odprava pripoznanja sredstev, ki je posledica prenehanja obvladovanja gospodarskih koristi, med katerimi je navedeno tudi prenehanje uporabe in obvladovanja koristi na podlagi zakona, pogodbenega sporazuma in stečajnega ali likvidacijskega postopka pri podjetju, do katerega ima davčni zavezanec svoje terjatve.

Kdaj so izpolnjeni pogoji za odpis terjatve v insolvenčnih postopkih:

- Terjatve v stečajnih postopkih

DURS je pojasnil, da se pri ugotavljanju davčne osnove za leto 2005 znesek oblikovanih popravkov vrednosti terjatev do podjetij, v katerih je uveden stečajni postopek do konca leta 2005, ki je oblikovan v skladu z določbami SRS (2002), prizna kot davčno priznan odhodek.

Kljub temu, da DURS v svojem pojasnilu obravnava določanje davčne osnove za leto 2005 (torej z uporabo SRS 2002), menim, da bo mogoče to stališče uporabiti tudi pri ugotavljanju davčne osnove za leto 2006 (sestavljanje računovodskih izkazov z uporabo SRS 2006).

- Terjatve v postopkih prisilne poravnave

DURS navaja, da prevrednotovalni odhodki iz naslova oblikovanih popravkov vrednosti terjatev, ki so bile prijavljene v postopku prisilne poravnave, ne veljajo za davčno priznane odhodke. Kot davčno priznan odhodek se priznajo šele takrat, ko je prisilna poravnava končana. Torej bodo ob koncu prisilne poravnave odhodki prevrednotenj zniževali davčno osnovo, čeprav v poslovni bilanci ne bodo izkazani.

DAVČNO FINANČNA PRAKSA 5/2006

Mag. Dejan Petkovič
davčni svetovalec
Abeceda storitve d.o.o.